

Ekman årets Bindefeldstipendiat

Vestmanlands Läns Tidning, 2020-01-28. Sida: 4

© Vestmanlands Läns Tidning eller artikelförfattaren. Utgivare: Daniel Nordström. Databasens namn: Daniel Nordström / Vestmanlands Läns Tidning / retriever-info.com

Alla artiklar är skyddade av upphovsrättslagen. Artiklar får ej distribueras utanför den egna organisationen utan godkännande från Retriever eller den enskilde utgivaren.

Läs hela artikeln på <http://ret.nu/TTGnTDiF>

Kultur

Kulturredaktör
Erik Jersenius
021-39 91 15
erik.jersenius@vlt.se

Kulturchef
Cecilia Ekebjär
cecilia.ekebjar@mittmedia.se

Ekman årets Bindefeldstipendiat

KULTUR Koreografen och regissören Alexander Ekman får 500 000 kronor i stipendium från Micael Bindefelds stiftelse till minne av Förtintelsen.

Pengarna ska användas till Ekman's helt nya verk "Vanmakt" som får urpremiär på konsthallen Artipelag i oktober. Verket är ett slags filminstallation "om de stora och komplexa frågor som minnet av Förtintelsen väcker". Framhåller juryn.

För TT berättar Alexander Ekman att det ska handla om den vanmakt som gör människor passiva och driver dem i en och samma riktning utan att de märker det.

- Vi vill påminna om det som händer i vår historia. Nu måste vi skärpa oss så att det inte händer igen! (TT)

KULTUR
OCH NOJE PÅ
VLT.SE

4

VLT Tisdag 28 januari 2020

Natalie Verstandig Axelius har skrivit om sin morfar som överlevde Förtintelsen.

FOTO: ALEXANDRA BUHL

”Det är en stark roman som Natalie Verstandig Axelius har skrivit, och det är fint att den nu via föreningen Zikaron kommer att spridas i svenska skolor.

Stark berättelse om överlevande

Kristian Ekenberg läser en ny roman skriven av ett barnbarn till en överlevare av Förtintelsen: "Det var jag som skulle dö" av Natalie Verstandig Axelius.

RECENSION Även när människor själva har suttit och vittnat har förnekarna motsagt dem. *Det här har jag upplevt, det här har jag sett, de här brotten har jag utsatts för.* Upplevelserna har av de värsta förnekarna helt avfärdats som lögnar, av de mer slipade förnekarna har vittnesmålen ifrågasatts som överdrivna eller bagatelliseras genom att jämföras med brott i andra diktaturer.

Hur ska det då bli när de sista överlevarna av Förtintelsen är borta?

Som tur är har barnbarn till Förtintelsens överlevare nu börjat ta över rollen att sprida kunskapen om Nazitysklands systematiska mördande av miljontals människor.

I somras gav Aftonbladet-journalisten Helena Trus ut boken "Ett kilo socker - farmor glömmor aldrig priset på sitt liv", i vilken hon intervjuat sin farmor om vad som hon var med om innan hon kom till Sverige.

"Ett kilo socker" berättade bland annat om hur Förtintelsens överlevare har hanterat sina trauman på vitt skilda sätt. Helena Trus farfar bearbetade sina upplevelser genom att prata om

LITTERATUR

Natalie Verstandig Axelius
"Det var jag som skulle dö"
(Natur och Kultur)

dem, upprepa sina historier gång på gång, medan farmodern valt tystnaden och först på äldrens höst öppnat upp om vad hon var med om.

Nu ger ännu ett barnbarn som tagit på sig uppgiften att föra vittnesmålen vidare ut en bok. I "Det var jag som skulle dö" utgår Natalie Verstandig Axelius från de vittnesmål från morfadern som hennes mor nedtecknat. Varje jom kippur har författaren haft som tradition att läsa detta dokument och har nu arbetat om materialet till en roman.

"Det var jag som skulle dö" har två delar som kontrasteras mot varandra. En vardag i Stockholm efter kriget, en i koncentrationslägrens mardrömslika tillvaro.

Samuel Janowski är på ytan en framgångsrik affärsman och familjefar. Sverige blomstrar omkring honom under rekordåren och han har fått en ny chans i livet. Men solens strålar som lyser över alla andra när inte fram till honom. Oron gröper ur honom, en ångest över små detaljer i livet. Ett kontraktförslag som blivit försenat ses som undergången.

I Stockholm är Samuel Janowski ett nervknippe, medan han tar plågorna i koncentrationslägren med jämmod och nästan välkomnar döden som han är säker på väntar om hörnet. Hans oro handlar om de yngre tvillingbroderna och han skulle utan att blinka offra sig själv om det innebar att de fick en större chans att överleva.

För den som inte själv sett Förtintelsen är den svår att förstå, hur mycket man sin har läst om den och hur många dokumentärer man än har sett. Natalie Verstandig Axelius lyckas skickligt vända på perspektiven. I "Det var jag som skulle dö" är det koncentrationslägren som är tydligast, medan familjelivet i Stockholm framstår som en obegriplig kuliss.

Han är inte ensam överlevande jude i Sverige, men majoriteten av människor som han möter har ingen aning om vad han har varit med om (kunskapen om Förtintelsen var under dessa år inte lika vitt spridd som den är i dag i offentligheten). Omvärlden vill inte heller bli påmind, vilket en annan aktuell bok - Géraldine Schwarz "Medlöparna" - vittnar om. Upplevelsen kan i det närmaste liknas vid att ha trätt in i dödsriket och återvänt med kunskapen om vad som finns på andra sidan, och ändå försöka leva ett normalt familjeliv.

En av bokens starkaste delar är när den överlevande brodern hälsar på i Stockholm och det trevande samtalet dem emellan. Vad säger man till varandra, efter allt som varit, efter alla döda familjemedlemmar, över en kopp kaffe?

Det är en stark roman som Natalie Verstandig Axelius har skrivit, och det är fint att den nu via föreningen Zikaron kommer att spridas i svenska skolor.

Kristian Ekenberg